

kâyesi. İstanbul, Orhaniye Matbaası. 1333/1917. 48 s. Özege 18544.

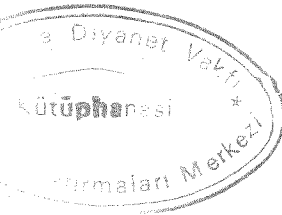
- 35- Süleyman Sûdî [S. Abdullah Himmetzade imzasıyla nakl eden] *Şahmaran Hikâyesi*. İstanbul, Çavuşoğlu Matbaası 1333/1917. 102 s. Neşreden: Cemiyet Kütüphanesi. Özege 18546.
- 36- Süleyman Sâdî [Süleymanof] *Damad Beyim*. 2. Baskı. İstanbul, Kader Matbaası. 1334 (1918). 48 s. Özege 3563.
- 37- Süleyman Sûdî *Şık mı?* İstanbul, Kader Matbaası. 1334 (1918). 77 s. Kitabhanesi-i Sûdî'nin Edebî Hikâyelerinden. Özege 18942.
- 38- Süleyman Sûdî [Himmetzade imzasıyla] *Letâif-i Ebu Nüvas*. İstanbul, 1921. 92+3 s. Kitabhanesi-i Sûdî'nin Letâif Külliyyatından 3. kitap. Neşreden: Kitabhanesi-i Sûdî. Özege 11614.
- 39- Süleyman Sûdî [Himmetzade imzasıyla] *Bekri Mustafa*. 1. Baskı. İstanbul, Mahmud Bey Matbaası. 1337/1921. 94 s. Akbayar 219 (45)
- 40- Süleyman Sûdî [Himmetzade imzasıyla]

çeviren] *Dağ Kralı*. İstanbul, Necm-i İstikbal Matbaası. 1922. 172+3 s. Kitabhanesi-i Sûdî'nin Meraklı Romanlarından. Özege 3522.

- 41- Süleyman Sûdî [Himmetzade imzasıyla nakili] *Yedi Alim Hikayesi*. İstanbul, Orhaniye Matbaası. 1338/1340 (1922). 80 s. Özege 22917.
- 42- Süleyman Sûdî [Himmetzade imzasıyla] *Bekri Mustafa*. 2. Baskı. İstanbul, Necm-i İstikbal Matbaası. 1338/1922. 94 s. Özege 1787.
- 43- Süleyman Sûdî [Himmetzade imzasıyla nakl eden] *Alâatin ve Sihirli Lâmba*. 2. Baskı (Onuncu Bin). İstanbul, Orhaniye Matbaası. 1340/1924. 68 s. Resimli. Kitabhanesi-i Sûdî'nin Millî Hikâyelerinden. Özege 378.
- 44- Süleyman Sûdî [Himmetzade imzasıyla] *Bekri Mustafa*. 3. Baskı İstanbul, İkdam Matbaası. 1927. 94 s. Sûdî Kitabhanesi'nin Letâif Külliyyatından: 2 Özege 1787.

07 MART 1995
MADE YAZILANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

45 Nuri Akbayar *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu'na Zeylî'z-Zeyl III*. Mütferrika Dergisi. Sayı: 3. Yaz. 1994. s. 95

Gayek Tevfik

M. Sabri KOZ

19. VE 20. YÜZYILLARDA İKİ FIKRA DERLEYİCİSİ: MEHMED TEVFIK VE SÜLEYMAN TEVFIK*

I.

Tanzimat, Birinci ve İkinci Meşrutiyet dönemleri, edebiyat ve yayıncılıktaki canlanma içinde mizah edebiyatımızın ve mizah yayıncılığımızın da patlama yaptığı yıllardır. Devletin yayın faaliyetleri üzerinde sıkı bir denetim uyguladığı 1870 sonrasında 1908'e kadar her türlü olumsuzluk karşısında bile söyleyecek sözü olan, kapatılan, imkânsızlıklar yüzünden batan, çok geçmeden ye-

* Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen II. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi'nde (Konya, 19-21 Ekim 1992) sunulan bildirinin, birkaç küçük düzeltme ve bazı eklerle gözden geçirilmiş metnidir.

side establishments catering primarily for travellers (cf. Dihkhudā's definition "places on the highways and caravan routes where formerly carriage horses were changed"). Since the coming of motor transport most of these have disappeared, while others have acquired a degree of sophistication appropriate to the bus passengers who now constitute their main clientèle. By contrast the word *kahwa-khāna* usually designates the tea-shops in the towns and large villages, which serve as meeting-places for the local (male) community (a very few have curtained-off compartments for women). Both types of establishment serve much the same fare—tea, prepared with the aid of a large samovar, bread and cheese, eggs, perhaps *āb-i gūsh* or some other such simple dish, and of course the *kalyān* (water-pipe). (Coffee is obtainable only in the more sophisticated, European-style café (*kāfa*), patronised by wealthier clients, where tea, ice-cream, soft drinks, and French pastries are also to be had). For entertainment, there is the *takhta-yi nard* (backgammon board), and often the *naḥkāl*, who recites long dramatic episodes from the *Shāh-nāma*, or traditional epics and folktales in prose or verse. In *Ādharbāyḍjān* a similar role is often filled by the *‘āshīk*, who recites mystical poetry in Turkish, Arabic or Persian, accompanying himself on a stringed instrument. Dervish fortune-tellers (*rammāl*) are also commonly to be seen. In times of high political activity the *kahwa-khāna* may serve as a centre for the dissemination of news and views. Browne, in *The Persian revolution*, 143, quotes an unnamed Persian correspondent, writing on 19 June 1907: "In many of the *Qahwa-khānas* professional readers are engaged, who, instead of reciting the legendary tales of the *Shāh-nāma*, now regale their clients with political news."

Many of the older *kahwa-khānas* are decorated with paintings and frescoes dating from Kādjār times. These may depict religious scenes (the martyrdom of Ḥusayn, for instance, or the *Mi‘rāj* of the Prophet), *Shāh-nāma* episodes (the death of Rustam, the court of Daḥḥāk, the fight between Bīzhan and Hūmān), love-stories (Laylā and Madjūnūn, *Shīrīn* bathing), and dancing girls, musicians and entertainers at the royal court.

Bibliography: al-Bīrūnī, *Kitāb al-Ṣaydana*, ed. and tr. Hakim Mohammed Said, Karachi 1973, i (introduction), 84-5, ii, (translation), 128-9 (Arabic), 105-6 (English); *Voyages du Chevalier Chardin en Perse*, Paris 1686; Jonas Hanway, *An historical account of the British trade over the Caspian Sea with a journal of travels*, London 1753; Sir John Malcolm, *The history of Persia*, London 1815; *ibid.*, *Sketches of Persia*, London 1828; T. M. Chevalier Lycklama a Nijeholt, *Voyage en Russie, au Caucase et en Perse*, Paris 1872; Farīdūn Ādamiyyat, *Amīr-i Kabīr wa Irān*, Tehran 1323/1944, ii, 248-50; E. G. Browne, *A year amongst the Persians*, London 1893; *idem*, *The Persian revolution*, Cambridge 1910; A. V. Williams Jackson, *Persia past and present*, New York 1906; Irāḍī Nabawī, *Tāblū-hā-yi kahwā-khāna‘i*, Tehran N.D. (ca. 1973). (L. P. ELWELL-SUTTON)

ÇAYLAĞ TEWFİK, modern Turkish ÇAYLAĞ TEVFIK, Turkish writer and journalist (1843-92). A self-taught man, he was born in Istanbul and became a civil servant. He started his career in Bursa and continued in Istanbul where he published the papers *‘Asīr* ("Century", later renamed *Leṭā‘if-i āthār*) and *Terakki* ("Progress"). In February 1876 he published his best-known paper, the humorous *Çaylağ* ("The Kite"), which became his nick-name

and which ceased publication in June 1877 after 162 numbers. In 1877 he went, with a delegation, to Hungary for a month and on his return he published his impressions as *Yādigār-i Madjāristān* ("Souvenir of Hungary"). Çaylağ Tefvîk is the author of the following works: *Kāfile-i shu‘arā*, alphabetically arranged biographies of poets (which stop at the letter *dāl*); *Istanbul‘da bir sene* ("A year in Istanbul"), Istanbul 1297-9 Rūmī/1881-3, his best known work, the general title of a series of five books, consisting of realistic descriptions of everyday life in Istanbul. The subtitles of the work are (1) *Tandir*; (2) *Maḥalle kahvesi*; (3) *Kāghidākhāne*; (4) *Ramaḍān gedjeleri*; and (5) *Meykhāne*. Çaylağ Tefvîk pioneered the Naṣr al-Dīn Khōdja literature in modern Turkish, and published three volumes containing about 200 stories on him, *Leṭā‘if-i Naṣr al-Dīn, Bu Ādem* (1883) and *Khazine-i Leṭā‘if* (1885).

Bibliography: *Türk Ansiklopedisi*, xi (1961-3), 407-8; Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda isimler sözlüğü*, Istanbul 1975. (FAHİR İZ)

ČEH, the Ottoman term for the inhabitants of present-day Czechoslovakia, mainly Bohemia and Moravia, but partly also Slovakia. The Arabs did not use this term, although the territory was known to them at least since the end of the 3rd/9th century. In the so-called "Anonymous relation" on East European and Turkish peoples, preserved by a group of early and later Muslim geographers (Ibn Rusta, *Ḥudūd al-‘ālam*, Gardīzī, al-Bakrī, Marwazī, ‘Awfī), the name of Svatoopluk (spelled variously as Sw.n.t.b.l.k., Sw.y.t.m.l.k., etc.) ruler of the Great Moravian Empire (871-94), is mentioned. The name of his land (Mirwāt, M.r.dāt) is also given in some sources, but its localisation is erroneously shifted too far to the east (cf. Ibn Rusta, 142-5, tr. Wiet, 160-3; *Ḥudūd al-‘ālam*, tr. Minorsky, §§ 42, 46; Gardīzī, ed. Barthold, 99-100, ed. ‘Abd. al-Ḥayy Ḥabībī, Tehran 1347/1968, 275; Marwazī, ed. Minorsky, 22, 35).

Al-Mas‘ūdī must have had an excellent informant (probably a Slavonic slave from this region) on the ethnic and political situation in Central Europe, since his relation is entirely independent of other sources and rich in detail not to be found elsewhere. In the list of Slavonic tribes and their rulers we find also the name of Wenceslaus (Prince of Bohemia, 926-35), spelled as Wān.dj Slāw, but only as ruler of the Dudlebs (Dülāba), one of the many Czech tribes at this period (*Murūdj*, iii, 62-3 = §§ 905-6; Marquart, *Streifzüge*, 102 ff., wanted to read another ethnic name in the list Ṣāṣīn as Čāḥīn [= Czechs], but this is unlikely as the context points rather to the Saxons). In his *Tanbīh*, 62, al-Mas‘ūdī describes the Danube (Danuba) and the Morava (Malawa) rivers and mentions also the Slavonic peoples Bāhmīn (Bohemians; this can be read also as Nāmdjīn, the Slavonic term for the Germans), and Murāwa (Moravians).

The most copious and detailed information about the territory of Czechoslovakia and its peoples is to be found in Ibrāhīm b. Ya‘qūb’s [q.v.] narration, who visited these countries in the sixties of the 10th century and could well be called the discoverer of Central Europe. He names the successor and brother of Wenceslaus, Boleslav I (935-67) as the ruling prince over Prague (Frāgh), Bohemia (Būyāma) and Cracovia (Krakūwā). His detailed account is full of precious information about the economic and commercial situation, and brings many facts about the life, manners and customs of the people, as well as a few Slavonic words. His description of Prague is

ÇAYDAM

ÇAYDAM, Hamdi Rıza (20.yy.): Roman yazarı. **Eserleri/Roman:** *Ateş Kamçıları* (İst.1938), *Subay Kalbi* (İst.1940), *Şamandıra* (Ank. 1946).

Kay.: TB 1938-1948. ♦ N. KONUK

ÇAYIR, Güngör (20. yy.): Öğretmen, şair. **Eseri/Çocuk şiiri:** *Çayır Ablâ* (Erbaa 1961), *Kırmızı Ağaç* (Samsun 1961).

Kay.: ÖBBŞKA 1/267,2/710. ♦ N. KONUK

ÇAYIR, Remzi (1959-): Roman, hikâye ve oyun yazarı. Kahramanmaraş'ta doğdu. AÜ Fen Fakültesinde öğrenci iken dönemin siyasî olaylarına katıldığı için tutuklandı (1979). Tutuklu olduğu Gaziantep Ceza Evinde şiir yazmaya başladı. Şiir ve yazıları *Türk Edebiyatı*, *Bizim Ocak*, *Aylık Dergi*, *Mavera*, *Vahdet*, *Birliğe Çağrı*, *Gözyaşı* ve *Dolunay* dergilerinde yayımlandı. **Eserleri/Roman:** *Koğuş Türkiye Koğuş Dünya* (1986), *Zerafet'in Fal Çiçekleri* (1988), *Kelepečemin Türküsü* (1989), *Zibilde Papatya Açtı* (1990). **Hikâye:** *En Büyük Silâh Parebellum* (1990). **Oyun:** *Medeniyetinizden İstifa Ediyorum* (1995). **İnceleme:** *Onlar Diridirler* (1987).

Kay.: TEBA 1/245; YS, 2.bs. s.172. ♦ G. OKUTAN

ÇAYIRDAĞ, Mehmet (1946-): Tarihçi yazar. Kayseri'nin Talas ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Talas'ta, liseyi Kayseri'de bitirdi. 1970'de İÜEF Tarih Bölümünden mezun oldu. 1974'te Kayseri Müzesi müdürlüğüne, 1978'de Kayseri Vakıflar bölge müdür yardımcılığına, 1980'de Kayseri kültür müdürlüğüne, 1985'te Kayseri Vakıflar bölge müdürlüğüne atandı. 1970'ten beri Kayseri tarihi, eski eserleri ve abideleri İslâmî kitabe ve mezar taşları, İslâmî sikkeler katalogunu hazırlayıp, bu konularda bir çok makale yazdı. Erciyes Üniversitesinde "Sinop Definesi, Emevîlerden Osmanlılara Kadar Sikkeler" konulu bir yüksek lisans tezi hazırladı. Bu arada adı geçen üniversitenin çeşitli fakültelerinde tarih dersleri verdi. İLESAM üyesidir. **Eserleri:** *Kayseri Ulu Camii Ahşap Minberi* (Ank.1976), *Kayseri'nin İncesu İlçesinde Şeyh Turessan Zaviyesi* (Ank. 1980), *Kayseri'de Selçuklu ve Beylikler Dönemine Ait Bazı Kitabe ve Mezar Taşları* (İst. 1984), *Melik Gazi Türbesi Rehberi ve Danışmendilerin Kayseri'deki Eserleri* (Kayseri 1987), *Kayseri'de Zamanımıza Kadar Gelememiş Olan Bazı Mühim Tarihî Binalar* (Ank. 1988), *Niksar-Tokat Gümenek ve Kayseri Talas'ta Üç Kitabe* (Ank. 1993),

Kayseri'de Kadı Mahmud Vakfı (Kayseri 2000).

Kay.: İLESAM Arşivi. ♦ G. OKUTAN

ÇAYIRLIOĞLU, Hilmi (1945-): Şair. İstanbul'da doğdu. 1. ve 2. Dönem Ankara Milletvekili Çayırlioğlu Hilmi Beyin torunudur. Yedi yaşında iken şiir yazmaya başladı. On iki yaşına kadar yazdığı şiirleri, haslatı Çocuk Esirgeme Kurumuna bağışlanmak üzere, kitap hâline getirildi. **Eseri/Şiir:** *Beni Tanı* (Ank.1958).

Kay.: ÖBBŞKA s.160. ♦ N. KONUK

ÇAYLAK Mehmet Tevfik (1843-1892): Gazeteci, yazar. *Çaylak* isimli bir mizah gazetesi yayımladığı için bu isimle tanındı. Babası Gümrük tahsildarlarından Mustafa Ağadır. Düzenli bir tahsil görmedi. Çeşitli memurluklarda çalıştı. Gazetelerde müsakhihlik ve muhabirlik yaptı. Bursa'da *Hüdavendigâr*, İstanbul'da *Terakki*, *Geveze*, *Letâif-i Asâr* gazetelerini çıkardı. Mizah yazarlığının yanısıra folklor ve edebiyat araştırmaları alanında da eserler verdi. Nasrettin Hoca fıkralarını kendi imzasıyla derleyen ilk yazardır. **Eserleri:** *Kâfile-i Şuarâ* (D harfine kadar yazılmış şairler tezkiresi, İst. 1873), *Meşahir-i Osmaniye* (biyografiler, İst. 1873), *Yâdigâr-ı Macaristan* (seyahatnâme, İst. 1877), *Letâif-i Nasreddin* (İst. 1881), *Bu Âlem* (İst. 1881), *Hazine-i Letâif* (İst. 1885, bu son üç kitapta iki yüz kadar Nasrettin Hoca fıkrası toplamıştır), *İstanbul'da Bir Sene* (İst. 1881-1883, bu başlık altında topladığı beş kitapta İstanbul halkının o dönemdeki geleneksel yaşayış tarzını yansıtmıştır), *İki Gelin Odası* (İst. 1883), *Tarih Yahut Bin Yüz Yetmiş Cinayetleri* (İst. 1884).

Kay.: TDEA, 2/122; Ö.F. Akün, "Çaylak Tevfik" TDVİA 8/240-244; YS, 2.bs. s. 172. ♦ G. OKUTAN

ÇAYLAK Tevfik, bk. ÇAYLAK, Mehmet Tevfik

ÇEBİ, A. Kerem (1960-): Şair. Trabzon'un Araklı ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Araklı'da tamamladı. Trabzon Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü bitirdi. AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesinde yüksek lisans yaptı. B. Brecht epik tiyatrosu ve estetiğini "Şiir-Drama Atölyesi" adlı çalışmasına taşıdı. Özel bir öğretim kurumunda Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. Özgür üniversitede şiir konulu dersler verdi. **Eseri:** *Kırlı Aşk Şiirleri* (1993).

Kay.: SÇYŞA, s. 468. ♦ G. OKUTAN

مجموعه‌هایی پرداخت که به سبب انتشارشان به شکل جزوه، برخی از آنها ناتمام مانده است (EI¹, VIII/272).

توفیق شاعر و نویسنده‌ای نوگرا، با شیوه و سبکی کاملاً شخصی است. او نه غرب‌گرای محض است، نه صرفاً مقلد سنت، اما برای زندگی و سنتهای مردم میهنش اهمیت بسیار قائل است و با نوشتن رمان و حکایت سعی می‌کند زندگی مردم عادی را به تصویر بکشد. از سوی دیگر وی به گردآوری لطایف و حکایات رایج میان مردم دست زد؛ از این رو می‌توان او را پیشگام گردآوری و ثبت ادبیات شفاهی در ترکیه دانست («دائرةالمعارف دیانت»، VIII/241).

آثار: توفیق نویسنده‌ای پرکار بود و آثار بسیاری بر جای گذاشت. عمر فاروق آگون آثار او را به این صورت بخش‌بندی کرده است (نک: همان، VIII/242-244):

آثار ادبی: ۱. لطایف‌انشاء (۳ ج، ۱۲۸۴-۱۲۸۵ ق)؛ ۲. نظام‌العالم لجناب آق حصار (۱۲۸۷ ق)؛ ۳. قافله شعراء (۱۲۹۰-۱۲۹۳ ق) که تا حرف «دال» نوشته شده است؛ ۴. استانبول ده بیرسنه (۱۲۹۹-۱۳۰۰ ق)، اثر مشهور توفیق درباره آداب و سنن مردم این شهر به صورت حکایت؛ ۵. ایکلی گلین اداسی (۱۳۰۱-۱۳۰۲ ق)، یک رمان اجتماعی درباره زنان.

آثار طنز و نشر متون قدیم: ۱. لطایف حکایت و غریب روایت (۱۲۸۸-۱۲۸۹ ق)؛ ۲. آثار پیریشان (۱۲۹۷-۱۲۹۸ ق)؛ ۳. نوادر الطرفاء (۱۲۹۹ ق)؛ ۴. لطایف نصرالدین (۱۲۹۹ ق)؛ ۵. بسوآدم (۱۲۹۹-۱۳۰۱ ق)؛ ۶. خزینه لطایف (۱۳۰۲-۱۳۰۳ ق)؛ ۷. تخریج خرابات (۱۳۰۰ ق).

آثار تاریخی: ۱. مشاهیر عثمانیه - تراجم احوال کاپوتان دریا مشهور غازی خیرالدین پاشا یار باروس (۱۲۹۳ ق)؛ ۲. تاریخ یا سنه ۱۱۷۱ جنایتلری (۱۳۰۲ ق)؛ ۳. یادگار مجارستان - عصر عبدالحمیدخان (۱۲۹۴ ق)، شرح سفر، به همراه هیئتی به مجارستان.

مآخذ: توفیق، محمد افندی، قافله شعراء، استانبول، ۱۲۹۰-۱۲۹۳ ق؛ همو، یادگار

مجارستان، استانبول، ۱۲۹۴ ق؛ نیز:

Akün, O. F., «Şinâsi'nin fatintezkeresi baskısındaki yeni biyografik bilgiler», *Türkiyat mecmuası*, Istanbul, 1965; EI¹; IA; *Istanbul ansiklopedisi*, ed. R. E. Koçu, Istanbul, 1960; *Türkiye diyanet vakfı İslâm ansiklopedisi*, Istanbul, 1993.

حسین شیخ

توفیق پاشا، محمد توفیق (۱۲۶۸-۱۳۰۹ ق/۱۸۵۲-۱۸۹۲ م)، پسر ارشد اسماعیل پاشا و ششمین والی مصر از خاندان محمدعلی پاشا و دومین فرمانروای مصر که عنوان «خدایو» داشت. او از ۱۲۹۶ ق/۱۸۷۹ م بر سرزمینهای نویه (بخشی از شمال شرقی آفریقا که قسمت عمده آن اکنون جزو سودان است)،

قدرت الله، تاج الانکار، به کوشش اردشیر بنشاهی خاضع، بمبئی، ۱۳۳۶؛ مرکزی، خطی؛ ملک، خطی؛ نوشاهی، عارف، فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان، لاهور، ۱۳۶۲؛ هدایت، محمود، گلزار جاویدان، تهران، ۱۳۵۲؛ همدانی مصحفی، غلام، عقد ثریا، دهلی، ۱۹۲۳؛ یزدانی، خواجه حمید، «ایران‌شناسی شعری کشمیری الاصل»، مجموعه سخنرانیهای نخستین سمینار پیوستگیهای فرهنگی ایران و شبه قاره، اسلام آباد، ۱۳۷۲؛ ج ۱؛ نیز:

Ethé, H., *Catalogue of Persian Manuscripts in the Library of the India Office*, Oxford, 1937; Raḡavī, Q. H., *Catalogue of the Persian Manuscripts in the Būhār Library*, Calcutta, 1921; Rahman, M., *Catalogue of Persian Printed Books in the Library of the Asiatic Society*, Calcutta, 1967; Storey, C. A., *Persian Literature*, London, 1921-1939.

طاهره اسماعیل زاده

Bu Gaylak Tevfik'in!

توفیق، محمد افندی (شعبان ۱۲۵۹-۱۳۱۱/ سپتامبر ۱۸۴۳-۱۸۹۳)، تاریخ‌نویس، روزنامه‌نگار و طنز‌نویس و شاعر اواخر دولت عثمانی. وی در استانبول به دنیا آمد (آگون، 291). پدرش، مصطفی آغا ینی‌چری سابق، مأمور گمرک، و مادرش نیز کنیزی آزادشده بود (IA, XII (1)/212). تحصیلات توفیق به جز ۴ سال (از ۱۲۶۹ ق/۱۸۵۳ م) در مدرسه رشديه، منظم نبود، اما او برای جبران کمبودهای تحصیلی خود به مطالعات بسیار دست زد و نزد خیالی افندی موصلی، شاعر هم‌دوره خود، خمسه نظامی را خواند (توفیق، قافله... ۱۹۵).

توفیق در ۱۲۷۳ ق/۱۸۵۷ م به استخدام وزارت جنگ درآمد. آغاز فعالیت روزنامه‌نگاری او در ۱۲۸۴ ق/۱۸۶۷ م با روزنامه مخبر بود (همو، یادگار... ۳۰). پس از آن در کنار کارهای مختلف دولتی، در روزنامه‌های استانبول، ترقی، بصیرت، وقت و طریق فعالیت روزنامه‌نگاری خود را ادامه داد. همچنین سردبیری روزنامه رسمی شهر بورسه به نام خلدون‌نگار را بر عهده داشت که پس از انتشار آن به علت نامعلومی استعفا کرد («دائرةالمعارف دیانت»، VIII/240-241).

توفیق با برخورداری از تجربه سردبیری در نشریه خلدون‌نگار، روزنامه عصر را تأسیس کرد و با چاپ ضمیمه هفتگی طنز در این روزنامه، پیشگام طنز در روزنامه‌نگاری عثمانی شد. وی پس از تعطیلی روزنامه عصر، در سازمان «ترقی - سرگرمی» که روزنامه ترقی را بنیان گذاشته بود، کار طنز‌نویسی را ادامه داد. اما خود او روزنامه‌های طنز دیگری تأسیس کرد که عبارت بودند از: لطایف عصر، گوزه^۳ (پر حرف) و چایلاق^۴ (شاهین) که به سبب همین روزنامه آخری به چایلاق توفیق نیز شهرت یافت («دائرةالمعارف استانبول»، VII/3798).

توفیق از ۱۳۰۱ ق/۱۸۸۴ م تا زمان مرگ، روزگار خود را در استانبول به کار روزنامه‌نگاری در روزنامه طریق گذراند. در این دوره که پربارترین مرحله زندگی او ست، به تألیف